Tečaj XIV. **NOVICE** List 60.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 26. julija 1856.

Drevjoreja.

Koristnost ptujega ali inostranskega drevja.

Govorili smo mnogokrat v našem listu od drevjoreje, ter priporočali verlim kmetovavcem in posestnikom večjih zemljišč, da naj sadijo pa redijo koristnega drevja kolikor in kjer koli ga utegnejo, ker je zadnji čas, da veliki potrebi in potrati lesa v okom gremo, ter da zopet ponavljamo, kar vedno pokončujemo. Veselí nas tudi zvediti, da opominjanje naše ni bilo glas upijočega v pušavi, temoč da mnogo seljanov in grajšakov je že poprijelo se potrebne drevjoreje, in da pridno sadé pa redé koristnega drevja. Danes priporočamo nekaj drugega.

Ne le domače, tudi ptuje koristno drevje moramo saditi, ter si prizadevati, da posebno take drevesne plemena nasadimo ter jih udomačimo, ktere legi, podnebju in zemlji naše domovíne se prilegajo. Kajti kakor namreč iz ptujih dežel bolje živinske plemena v svoje kraje si vpeljujemo, da ž njimi požlahnujemo domačo živino; kakor ptuje sočivje, zelinje in zernje sploh presajamo v svoje krajine (omenim memogredé le krompirja, ki je tudi nam došel od ptujine — iz Amerike čez véliko morje): tako je tudi treba, in bo koristilo na mnoge straní, če tudi ptuje ali inostranske drevesne plemena upeljemo v svoje krajine, ter jih nasadimo v domače gojzde, med domače drevje, ali pa po hribih, dolinah in goličavah sploh.

Je pa še drug uzrok, zakaj da je treba inostranskega drevja k nam upeljavati ter pri nas udomačiti. Zemlja naša (in evropejska sploh), obdelana že toliko pa toliko stoletij, je že sila izpraznjena in oslabljena; nobena človeška vednost ne more nji več poverniti, kar je zgubila, in leto za letom še zgubiva. In to veljá posebno od ravnin, po kterih je rastel lés, ali pa še raste. Ker se lesa dan današnji vedno več potrebuje, pa tudi nespametno in nepotrebno pokončuje, tako da ga je od dné do dné manj, uzročuje vedno eno plodjenje enakih drevesnih plemen na istih mestih tudi notrajne premembe v zemlji, po kterih se seme zveržuje, ter vedno slabeji lés rodí.

Neobhodno potrebno je, da tudi o drevjoreji bi se upeljalo nekako drevno kolobarenje ali verstenje gojzdnih sadežev, to je, da bi na mestih, po kterih smo kako (domače) drevje posekali, sadili drevje drugega plemena, ali pa, kar je bolje, sejali drevja inostranskega prikladne plemena. Ptuje drevje, posebno amerikansko, bi v naši zemlji še mnogo ugodnega redivnega soka dobivalo, ki našemu domačemu ne prilega se več, in tako bi se zemljišna moč hranila dalj časa, ktero bi zasajeno domače drevje izserkalo popolnoma. Dobiček bi bil tedaj dvojni o takem drevnem kolobarenji. To se dá pa le po mnogih zarodih izpeljati. Mi moramo začeti inostransko drevje sejati; otroci pa potomci naši morajo slediti v tem, če hočemo mi, in če hočejo oni, da domovíni naši prihaja iz takega početja zaželjena korist. Tudi ni dvomiti, da mešanje inostranskih drevnih plemen z našimi domačimi utegne dati priložnost k brezkončni rajdi naravskih križatev, ktere po več letih donašajo mnogo požlahnjenih pa različnih verst in podverst.

Ozirajmo se o tem po drugih evropejskih deželah, v ktere so že upeljali, in v kterih že redijo mnogo ptujega, posebno amerikanskega drevja, in to je v velik dobiček dežele. Se vé da kaj takega se ne more lotiti vsak prost kmetič; mi priporočamo to početje tudi le vlastnikom večjih zemljišč, grajšakom in bolj premožnim kmetovavcom sploh.

Govoriti hočemo tedaj od nekterih ptujih drevesnih plemen, ktere bi ugodne bile, da bi jih sejali v domovini svoji. Popisovali bomo manj važne le ob kratkem, bolj obširno pa imenitne drevne plemena. Večidel so v severni Ameriki domá; nektere plemena so pa udomačene tudi v drugih krajinah sveta, nektere se celó že po naših vertih in sadiščih nahajajo, postavimo: Japansko bogovsko drevó, Planêra in mnogo drugih *). (Dalje sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Nova ajda). Ta ajda — kakor časnik „Landw. Zeit. für Westphalen und Lippe“ piše — je siva kakor srebro, okrogla kakor konoplja, težja kakor navadna, ima tanjo luskinjo, zato dajè več moke in manj otrobov; raste silno košato kakor germ, tako, da le zgornje vejice nastavijo seme, ako se pregosto seje. Seje in obdeluje se kakor navadna ajda. Ker pa se zlo košato razraša, ji je treba saj napol pognojiti; na tako pognojeni zemlji je za pol orala dosti 6 do 8 funtov semena, na prav pusti pa ga je več treba. — Ker po naših krajih veliko ajde pridelujejo, bi bilo prav, da bi poskusili tudi to, in je za poskušnje naročile kmetijske družbe.

(Mravlje je odgnal od mladega sadnega drevja), kteremu so zlo škodljive, neki gosp. Juri Kosel v fari Lankoviški na Štajarskem s tem, da je okoli vsakega drevesa, ki ga je hotel mravelj obvarovati, položil 2 do 3 kaljive grahe (keimfähige Erbsenkörner). Gosp. Kosel ima toliko sadnega drevja, da je lani čez 60 štartinov sadnega mošta napravil. — Tako piše v časniku štaj. km. družbe gosp. Kr. Seemiller iz Köflaha. Če grah res (?) odvrača mravlje, si ne more noben vertnar želeti ložjega pomočka.

Kmetijske novíce.

(Pravda zavolj sadja, ki je padlo na sosedovo zemljišče). Na Rajnu je neki gospodar pobiral orehe, ki so s sosedovega drevesa padali na njegov vert, in je odlomil veje, ki so na njegov vert viséle. Sosed gré in ga toži. Sodnija je razsodila, da zatoženi ni ničesa kriv, ker ni segal čez svoje posestvo, zakaj vsak ima pravíco, si to prilastiti, kar na njegovem zemljišču zraste; tedaj se ne more tatvina imenovati, če pobere kdo to, kar leží na njegovi zemlji, pa tudi mu ni treba terpeti, da bi ptuje blago njegovo posestvo motilo. Poškodovani sosed

*) Ne bomo omenili v tem popisu sploh znane in prekoristne akacije, ktera je tudi drevó amerikanske zemlje, pa že od veliko let udomačena pri nas in povsod; povémo le, da že v majhnem Celji stojí pa raste čversto v dveh vertih veličastno Japansko drevó „Cesarska Pavlonija“; da ondi pred kolodvorom stojé krasne širokopernate „Bignonije Katalpe“, ktere ravno zdaj (mesca julija) so polne sprelepega mirisnega cvetja. Pis.

ni zadovoljen s to razsodbo in toži soseda pri višji sodníi; ta pa je takole sklenila: Po občnih pravilih civilnega prava so drevesa pritiklina tistega zemljišča, na kterem stojé; veje in sadje, ki je na vejah, so pa obstojni deli drevesa, in ne zgubé te lastnosti, če tudi visijo na sosedovo zemljo. Sosed ima sicer pravico terjati, da lastnik drevesa odpravi veje iz njegovega zemljišča, sam pa ne smé ne vej odsekati ne sadja odtergati. Če je tedaj sosed sadje odtergal z namenom si ga prilastiti, se je po krivem polastil ptujega blaga, in una sodba, da je imel sosed pravíco sosedove orehe pobirati, je zoper postavo in zoper pravíla pravíce.

Pomenki.

Kaj so metljaji?

Na vprašanje v 55. listu.

Metljaji, metulji (ali metilji, kakor jih pastirji kamniške okolice zovejo), so večidel ovčja bolezen; vendar se tudi, toda redkeje, pri goveji živini nahajajo.

Metilj je okrogel, za pavec debel červ ali gljista, ki se okoli jeter tako pomnoží, da gaje vse živo. Imenuje se ta červ tudi jeterna pijavka („Leberegel", „distoma hepaticum").

Ovca, ki ima metljaje, ne jé rada, polega in hujša; ko je huje, se meče tako, da pogine. Kmetje pravijo: „ovca ali govedo se metuljá" ... (wälzt sich vor Schmerz hin und her). Od tega metanja ali meteljanja bi utegnila ta bolezen svoje imé imeti, če ga nima od metulja (Schmetterling), ker ima z metuljem nekoliko enakosti. Morebiti imajo tudi metulji odtod svoje imé, da ferfraje po zraku se zibljejo in nekako mečejo po njem?

Metilje dobí žival, če se po močvirnih pašnikih ali po kaki povodnji ob lužah in mlakah pase. Tako je pred nekaj leti v spodnji Tuhinjski dolíni več bravov *) po neki povodnji za metilji poginilo.

Konopljene pléve in posušene in zdrobljene orehove oblačine (to je, gornja zeléna lupina) med zobanje bolni živini dajati, je nar boljši, tukaj znani pripomoček zoper to bolezen, če ni zamujena **). Sšk.

Natoroznanske drobtinice.

Kinežki čaj.

Domovina te rastline je edina Kina. Divja raste 10 do 12 čevljev visoka; al kadar se redno obdeluje, kakor v Kini, je le 5 do 6 čevljev visoka in poganja mnogo vejic, ktere so polne vedno zelenega in sjajnega perja. Cvet, ki ima 5 do 6 listov, nareja belo glavico; najbolj v rodu si je s kamilicami. Sedaj se seje tudi v Asamu in britanski Indii, tudi v Brazilii so ga jeli obdelovati; v ta namen so poklicali več Kinezov, ki so se tudi domá s čajem pečali; vendar dozdaj pridelk še ni kinežkemu enak. V zveznih deržavah severne Amerike pa obdelovanje prav dobro napreduje; tamošnji čaj je kinežkemu popolnoma enak. Imajo zelenega in černega, kakor v Kini.

Kinežki čaj razgreva človeka in prijetno draži čutnice in tudi dušne močí oživlja in oveseljuje. To je vzrok, da se je tako deleč po svetu razširil. Izjemši kavo (kofè) je to edina dražilna pijača, ki hudih nasledkov nima, ako se tudi v obilnosti pije.

Kinezi in vsi narodi jutrovih dežel sploh pijó samo černi čaj; Angleži jemljo po navadi en del zelenega in štiri dele černega, Amerikanci pa dva dela zelenega in en del černega. Angležki tergovci v Indii in Avstralii pijó samo černi čaj, kakor Kinezi. Na Ruskem se pije samo zeleni čaj. Zdravniki terdijo, da je ta čaj zares koristen, in da človeka ne samo dobro razpolaga, temuč da ga tudi krepí.

Pitje čaja v Kini se je začelo že v najstarejših časih. Najstarejše vesti imamo iz časov dinastije Djin, 265 let po Kristusu. Kinežkega cara Venti-a je glava zlo bolela; véliki duhoven mu svetuje, naj pije čaj, in to mu je pomagalo. Odsihmal se je začel čaj ko zdravilo piti. Pijo ga Kinezi zjutraj, opoldne in zvečer, in večkrat še razun tega; pripravljajo ga pa, kakor Evropejci, samo brez cukra, mleka in ruma.

Pred 17. stoletjem čaja v Evropi niso poznali. Rusi in Holandezi so ga pervi upeljali. Ruski poslanec v Mongolii je za prinesene darove, ki so obstajali v sobolovini in druzih drazih kožah, dobil čaja v dar; izperva se mu je za malo zdelo, da bi ga bil vzel; al ker so mu ga bili siloma urinili, ga vzame in pošlje v Moskvo, kjer so ga s posebnim veseljem sprejeli.

Leta 1667 dobí angležki kralj 2 funta čaja od iztočnoindiške družbe na poklon in berž to leto dobí že neka ladija zapoved, da naj 100 funtov čaja iz Kine pripelje. Na Francozkem je bil čaj delj časa samo zdravílo, pozneje so ga tudi zdravi piti začeli.

Dan današnji se ga pa pripelje v Evropo blizo 70 milijonov funtov na leto. Angleži sami ga potrebujejo po 40 mil. funtov na leto, Rusko 7 mil., Holandija 3 mil., Francozko blizo 3 mil., Nemško 2 mil.; severna Amerika ga porabi na leto po 10 mil. Kinezi skupijo vsako leto veliko milijonov iz prodanega čaja.

Slovanski popotnik.

* Radostni smo brali v zagrebških „Narod. Novinah" sledeče priporočilo: „Nedavno je prišla na svetlov Ljubljani pri Jož. Blazniku kniga znamenita za vse poljske gospodarje pod naslovom: „Kmetijska kemija" od verlega slovenskega pisatelja Matija Vertovca. Ker mi enake knige še nimamo in naši gospodarji lahko slovenski razumejo, jo priporočamo tudi našemu občinstvu".

* Slavni pesnik Mirko Bogović, ki je nedavno izdal žaloigro „Frankopan", je spisal novo tragedijo „Štepan Tomašević, poslednji kralj Bosne". Dalje zbira marljivi Bogović „narodne prislovice" slovanskega naroda v Bosni, Hercegovini, Serbii, Černigori, v horvaškem in dalmatinskim Primorji, v Istri, na Krajnskem, Štajarskem in Koroškem. Res hvale vredno početje, s kterim se nabira gradivo za „Modroslovje slovanskega naroda", kteremu je položil zaklad slavni Čelakovsky. (Praž. Nov.)

* „Sedmica" piše, da izverstni pesnik serbski Jovan St. Popović je umerl 22. marca t. l.

* Na Dunaji je prišel na svetlo 1. del ilirske čitanke za višji gimnazi; kniga ta obsega spiske iz horvaške literature od početka noter do leta 1835.

* „Neven" naznanja, da slavni arhivar Ivan Kukuljević je izvoljen za dopisujočega družbenika carsko-ruske akademije znanosti.

* V Jičini so v založbi F. E. Kastranka prišli na svetlo „České zpevy"; zvezek drugi obsega 116 spevov; cena 16 kr.

* „Lumir" pravi, da knižico Jos. Jugmana je ruski car za carsko knižnico Petrogradško kupil.

* Berlinski skladavec godbe Dorn je zložil novo spevoigro (opero) pod imenom „en dan na Rusovskem"; — tak se vidi — pravijo „Slov. Novine", kako so rusovski predmeti v operah „v modo" prišli.

* V Zadru je G. Milaković izdal „Povestnico Černe Gore". „Sedmica" piše, da je to dobra kniga in da zapopada autentične pisma.

*) Brav, ú, Stück Vieh sowohl Gross- als auch Kleinvieh. Pis.

**) Hvala lepa za zanimivo opombico, ki nam poterjuje naše mujenje, da metljaji so červi, in bolezen dolgočasna, kakor smo jo popisali v 4. delu živinozdravstva. Sedaj nas pa še bolj mika iz Notrajnskega zvediti, kako je to, da ondi metljaje imenujejo tisto naglo bolezen, ki se po nemški „Milzbrand" zove. Prosimo, naj nam kak domoljub na Notrajnskem to reč razjasniti blagovoli, ker veliko je pri boleznih na tem ležeče, da se prav razumemo. Vred.

* Vredništvo „Nevena“, ki je gotovo vse hvale vreden zabavno-poučen časnik, milo toži v poslednjem svojem listu, da se ne more dalje uzdržati, ako se ne pomnoží število naročnikov. In verli serbski gospodarski list „Ratar“, ki ga marljivo vreduje prof. Dim. Petrović, je mogel že dvakrat prejenjati, ker mu ni došla dostojna pomoč naročnikov; tretjikrat je sedaj v Karlovcih nastopil ternovo in nezahvalno književno pot; al se bo obderžal, čeravno je svojemu narodu potreben kot ribi voda, kdo vé? — Žalostno je slišati take reči, in maločastne so za narod naš jugoslovanski. Mnogi tako zvani „domorodci“ se hlinijo s svojo domorodnostjo, — oj domorodnost! da se Bogu smili. Po deset takih „domorodcev“ je naročenih na en iztis, — oj to je verla pripomoč! Med dvajsetimi piše komaj eden za narod svoj in je tlačán za blagor svoje domovíne, — oj to je res obilna pripomoč! Eni so čmerni, drugi so leni, mala množica je iskrenih delavcev — to je v obče domorodnost jugoslavenska gori, doli in v sredi. „Vsi pojte rakom žvižgat lažnjivi domorodci!“ bi takim zatrobil naš Prešern, ko bi še živel. Kako vse drugač je pri naših severnih bratih na Českem! Kako marljivo ondi vse dela in se giblje na polji mnogoverstnih znanstev. Poglejmo „Živo“, „časopis česk. muzeja“ in mnogoverstne druge časnike in knige: povsod nahajamo imena nevtrudljivih pervakov české literature, in časniki in druge knige imajo naročnikov dovelj. Če ne moremo kričati, ne veselí nas domovina, — koristna delavnost za blagor in slavo njeno se nam žalibog! gnjusi.

* Razun „Biljarstva“ Šulekovega, ki ga je že omenil „Popotnik“, je prišla na Dunaji še druga botaniška kniga v hervaškem jeziku na svitlo pod naslovom: „Pouka u botaniki“ za avstrijanske nižje gimnazije, iz nemškega prestavil dr. Ivan Kiseljak, učitelj naravoslovja na zagrebškem gimnazii. — In mi Slovenci nimamo še nobene botanike! Dosti nam je, da nam mili Bog le rasti dá krasno cvétano (floro)!!

* V Zagrebu pride kmali na svetlo od izverstnega povestničarja gosp. Ivana Kukuljeviča pod naslovom: „Pervostolna cerkva u Zagrebu, opisana s gledišta poviestnice, umietnosti i starinah“.

* Jožef Kajetan Tyl, slavni pisatelj češki, kteri si je postavil kot novelista, vrednik, dramaturg in pesnik neumerle spominke, je umerl v Pilzni 11. dan t. m. v 48. letu svoje starosti. „Slov. Nov.“, ki so, kakor „Lumir“, „Praž. Nov.“ in drugi češki časniki, prinesle v 85. listu čertice iz njegovega življenjopisa, pač po pravici pravijo, da pesnik ene naj milejših pesem slovanskih „Kde domov muj“ (Kje dom je moj) ni bil le po Českem ali Moravskem znan, temuč po vsem Slovanskem. Vsaki Slovenec, kterega je razgrela ljubeznjiva pesem njegova „Kje dom je moj“, bo pač ginjenega serca bral pesem, ki jo je zložil profesor dr. Smetana in jo je zbor pel nad grobom njegovim. Takole se glasí:

Kde domov tvůj, kde domov tvůj?
Cesta tvoje dokonána,
Žití truchlohra dohrána,
Milovany pěvče náš;
Na vavřínu spočíváš
V klidném lůně věrné máti,
Zem posvátná domov tvůj.

Kde domov tvůj, kde domov tvůj?
V nadehvězdné tam té vlasti,
Tam jsi zbaven zemskych strastí,
Milostiv ti budiž Pán.
Před něhož jsi povolán,
A vykaž ti v ráji věčném
S vyvolenci domov tvůj!

Kratkočasno berílo.

Zvestoba psa.

Pred kakimi 30 leti je živel v Reki mesár, kteremu so Česnik rekli. Po sreči mu je rokodelstvo napredovalo in že dva predalčika v skrinji si je bil belih kron prihranil za stare dní. Njegova mesnica in pohištvo ste bile ravno pri iztoku černo-zelene Reke v morje. — Navadno je vsak teden na Horvaško ali proti Dalmacii hodil volov kupavat. Spremljal ga je velik kodrast pès — Turko. Zvest tovarš mu je vedno bil, nikoli se ni od njega ločil.

Ravno njemu nasproti unstran vode je bekaril neki drug mesár tudi tik vode. Iz njegove mesnice je bila napeljana velika cev, moževe debelosti, skozi ktero se je krí in druga nesnaga v Reko odtekala, in po nji v sinje, nemirno valovje Jadransko. Tudi to mu je šlo še dobro po volji. Pa nekaj časa sem je zapazil eden njegovih hlapcov, da vsako noč več ali manj mesa zmanjkuje. Nihče ni mogel tata uganiti, — človek ni bil, ker je bila mesnica vedno dobro zaperta.

Nekega večera se pa dva hlapca za omaro v mesnici skrijeta, da bi tatú vendar zasledila. Okoli polnoči jame zunaj v vodi nekaj šumljati, in kmali se po cévi nekdo priplazi. Silno čudno se jima zdí, ko psa ugledata. Pès s polovíco še v cevi ju plašan gleda. Ker sta nepremakljivo stala, se iz ceví skobaca, pol obešenega teleta zagrabi, ga nazaj k luknji tira, in po nji v vodo spustí. Kmali tudi on za njim svojo pot nazaj derkne. V vodi meso vjame, ga v gobcu na unstranski breg nese, in ž njim na Česnikovo dvorišče smukne. Bil je Turko že polleten tat. Drugo jutro gré okradeni mojster k Česniku in mu to razodene. Zdaj še le vé Česnik, od kod toliko toliko kostí in taki kosovi mesa na njegovo dvorišče pridejo. Dosti je mogel odškodnine plačati; zarad tega sklene, Turkota umoriti. Za tegadel poprosi znanca, naj psa ustrelí. Ta je berž pripravljen, verže puško čez ramo, priveže psa na motovoz in gré iz mesta proti Tersatu. Došli so ga trije Horvatje, ter ga vprašali, kamo da s psom hoče? Ko zvedó, mu eden 3 krone za Turkota ponudi; berž sta eden. Horvat plača, prodajavec pa prec k Česniku korači in mu pové: hudodelec je že plačo prejel. Pa Česniku se milo storí po Turkotu, ker je sicer zmiraj zvest in posebno dobrega in lepega šklata bil, — al po toči ne pomaga nič zvoniti.

Pride leto, kar se je to pripetilo. Česnik se sopet na pot podá, mastne govedine nakupovat. Zdaj se nameni skor do ogerske meje iti, in gré s polno mošnjo. Po dolgi pustini korači, ki je bila brez vasí, brez hiš; noč ga dohití, in skerbeti ga jame za prenočišče. K sreči vendar pride do majhne hiše, ki je samotna poleg ceste stala. Konec svečana je bilo in jako je deževalo; do kože je bil moker. Toraj prosi prenočišča.

Že o pervem pogledu ugane, da ni na prav priden kraj prišel. Nekaj malega použije in kerčmar (bila je bajta kos kerčme) ga z gorečo kerlico do izbice na oder spremi. Zdaj je Česnik sam, si pipo napešta, ter kadí doli in gori po izbi se sprehajaje. Pregleduje sedaj in premišljuje, kar se mu je danes prigodilo. Sumljivo se mu zdí obnašanje kerčmarja in njegove žene, ktera sta edina prebivavca hiše bila. Vidil je kako sta si v tem, ko je on večerjal, migala in se pogledovala. — Misli si, gotovo sem v kako roparsko kočo zašel, in začne preiskovati. In glej! pod posteljo najde kervave lise. Gleda, kje bi jo odtegnil. Pa žalibože! kerčmar je vrata na tihem zaklenil, okno pa ni dosti široko, da bi dobro rejen mož skoz mogel. „O mili Bog! — zdihuje — obvari me hudodelnika“. In zvije rijuho skup, ter jo pokrije s svojim klobukom, češ, da bo morivec, ako pride, menil, da se oblečen ulegel; še plahto nekoliko pomendraje, stopi k oknu, na ktero je snežilo in deževalo. Tù moli: „Dobrotljivi Bog! le na tvojo pomoč se zanašam, da bom s tem nožem hudodelnika premagal. Ako pa mi je tvoja previdnost smert določila, tako bodi ti oče moji ženi in ljubim mojim otročičem“.

Čuj! sedaj stopi v izbo kerčmar s puško in ustrelí, ker meni, da mesar mirno počiva — na posteljo. Hitro skoči mesar od okna na morivca in ga skuša ob tla vreči. Pa, ko že kerčmar omaguje, zakričí: „hus! hus!“ In kmali pri-

skače silni pès, in ko blisk se na mesarja zažene. Ali kot bi trenil, ga popustí, se zapraší v kerčmarja, ga verže na tla, in mu ne pustí ne kreniti, ne ganiti se. Tako dolgo ga tlači, da se jame daniti. Kerčmar tiho pod njim leží, zakaj v hipu, kadar se gane, ga Turko za vrat popade.

Pès je bil svojega nekdanjega gospoda spoznal. Zarano nevihta nočí neha, in potovajo memo bajte tergovci. Mesar jih kliče na pomoč, ker sopet ni iz hiše mogel. Kerčmar je namreč vrata za sabo potegnil in same so se zaperle. Pridši tergovci zvežejo roparja, ga na voz veržejo in pravici izročé, kjer je zasluženo plačilo za svoje morije prejel.

Kmali potem je Česnik umerl. Turko pa, zvesti pès, je še dolgo pri njegovem hvaležnem sinu živil in 15 let star in slep še le nehal živeti. Pivčan.

Sekira in gojzd.

Bil je čas, ko sekira še ni imela toporišča. Človek pride v gojzd, da bi ž njo derv nasekal. Mlado drevjiče se ustraši in teče staremu hrastu nevarnost potožit. „Je li kdo od vas s sekiro v zvezi?“ — vpraša jih stari hrast. „Nihče ne“ — odgovoré mlade drevesca — „sekira je sama v roki človeka“. „Pojte tedaj nazaj“ — reče starec — in ne bojte se, ne pretí nam nobena nevarnost“.

Čez nekaj časa pride človek sopet v gojzd. On je bil nataknil svojo sekiro na toporišče in strašno seka po gojzdu. Sopet gré mlado drevje staremu hrastu tožit. Sopet jih praša starec: „Je li kdo od vas s sekiro v zvezi?“ „Je — odgovoré — drevo se je s sekiro združilo“. Na to uzdihne starec: „Gorjé, zdaj smo poginili!“

Gorjé, če se z unanjim sovražnikom združi tudi domači.

Novičar iz raznih krajev.

Nova postava za družino (posle) je oklicana že na Koroškem. Za gotovo slišimo, da tudi za Krajnsko jo vis. c. k. deželno poglavarstvo pripravlja za oklic. — Po ministerskem ukazu se imajo za otroke, ki v fabrikah in delavnicah delajo, večerne šole napraviti, v kterih se bojo pozimi od 5. do 7. ure, poleti od 6. do 8. ure zvečer učili naj potrebniši nauki ljudskih šol; vsak lastnik fabrike ali delavnice ima dolžnost take otroke, ki pri njem delajo in morajo šolo obiskavati, v določenem času iz dela spustiti. Otroci pod devetim letom pa se sploh ne smejo v fabrike ali druge delavnice v delo jemati. — Na Ogerskem so začeli tudi za otroke ciganov šole napravljati. V Peru se je 11. sušca začela ena tacih šol, ktera šteje že 22 učencov in 18 učenk, pa čedalje več jih pride; čuda pridno se učé keršanskega nauka, brati in pisati, peti in gosti. — Svitli nadvojvoda Karl Ludevik, brat cesarjev in sedaj deželni poglavar Tiroljskega, 23 let star, se je te dní zaročil s princesnjo Margareto, hčerjo kralja Saksonskega, 16 let staro. — 23. dan t. m. so presvitli cesar višjemu škofu zagrebškemu žl. gosp. Jurju Hauliku z veliko slovesnostjo v dvorni cerkvi na Dunaji izročili kardinalski baret. — Avstrijanska mera in vaga je tudi na Šlezkem za edino veljavna oklicana. — Na Španjsko so sedaj očí vse Evrope obernjene, ker še nič gotovega ni, kako se bo sila zamotani klopčič izmotal. Zakaj so se poslednje prekucije začele, je sedaj precej gotovo. Novo ministerstvo v pismu do kraljice samo pravi, da so se navskriž-misli vnele med poprejšnim ministerstvom zavolj poslednjih prekucij, ki so se pripetile v Valadolidu; minister Escosura, ki je šel vzrok onih prekucij v Valadolid preiskavat, je povernivši se v Madrid v zboru ministerskem dokazal, da tista stranka, ki ne želí napredka (Moderados) je podpihala plamen, da bi se znebila deržavnega zbora in ustave; minister O'Donel se je temu natolcevanju zoperstavil in terdil nasprotno misel, da ravno napredniki (Progressisten) so krivi vseh homatij. To pa je razderlo nježno nitko edinosti, ki je celi čas njega in pa pervega ministra Espartera vezala. O'Donel je gledé na ustavo v Valadolidu želel ostre strune napeti, Espartero in večina druzih ministrov pa ne. Kraljica si je na vso moč prizadevala razpor med ministri z lepo poravnati, in je tri ure prosila Espartera, naj ostane minister, al v takih okoljšinah se ni dal sprositi, ampak odstopil je in ž njim razun O'Donela vsi ministri. Kraljici ni bilo tedaj druzega storiti, kakor da je O'Donelu izročila, naj sostavi novo ministerstvo, kteremu ima on biti predsednik. O'Donel je napravil novo ministerstvo, vso deželo djal v obsedni stan in poslance deržavnega zbora razpodil, ki so se v pismu zoper njega oglasili. In na to še le je vnel punt in kervav boj v Madridu, ki je terpel 15. in 16. t. m. skoz 48 ur. O'Donel pa je ustajnike premagal in Madrid upokojil. Al po druzih mestih se je razširil punt in v Saragosi se je zbralo čez 80 poslancov deržavnega zbora, ki terdijo, da po ustavnih pravicah gré v imenu kraljice njim vladarstvo. Tako si stojita sedaj Madrid in Saragosa nasproti, kakor O'Donel in Espartero: oba veljavna Španjoljca. Kje je Espartero in kaj počne, ne povejo nobene novíce. Ko so bile v Madridu prekucije, je bil francozki poslanec Turgot vedno na strani kraljice, angležki poslanec Howden pa se ni dal viditi; zatega voljo in pa, ker je nek angležka vlada ukazala svojemu poslancu, naj se iz Madrida podá v Saragoso, veljá sedaj misel, da francozka vlada stojí na strani O'Donela, angležka pa na strani Saragoščanov in tedaj tudi Espartera, kteri, čeravno sedaj od njega ni duha ne sluha, težko da roke križem derží. To je sedanji stan prigodb na Španjskem. — Tudi Černogora je jela spet obračati pozornost na-se. Knez černogorski je pod poveljstvom svojega brata Mirka Petroviča poslal 6000 vojnikov nad sosedno okrajno v Kuči, ki mu noče davka odrajtovati in mu ne podložna biti. So pa Kučani pastirji, ki ne spoznajo ne turške ne černogorske vlade; če pridejo Turki nad nje po davek ali kaj druzega, pravijo, da so černogorski podložniki; če pa pridejo Černogorci, jim pa rečejo, da so turški. Že so 10. dan t. m. planili Černogorci čez njih okope, pa niso dosti opravili; vendar jih upa Mirko v enem tednu premagati, ako ne dobé kakošne pripomoči. — Avstrijanski poslanec knez Pavl Esterhazy se je že 23. t. m. podal na pot v Moskavo h kronanju cara rusovskega, ki bo 31. prihodnjega mesca. — 13. dan t. m. se je pripeljal v Pustersko dolino na Tiroljskem nek slepar, eden mu je trobil, drugi na turški boben bil — on pa je stal na vozu in ponujal čudodelno zdravilo za vsake sorte bolezni, steklenico po 24 krajc. Da bi mu ljudje bolj verjeli, je kazal zlato svetinjo in se lagal, da papež in cesar sta ga poslala ubogemu ljudstvu na pomoč — in res je osleparil lahkoverneže in v malo urah skupil okoli 100 fl. — Pri živinski razstavi v Kemlsfordu na Angležkem je bil unidan en junec, ki je premijo prejel, za 12.000 fl. v Avstralijo prodan. Za toliki dnar ni bilo še nobeno angležko govedo dosihmal prodano.

Stara in nova slovenšina.

Poleg Donave so stali
Kdaj Slovenci, pritikvali,
Tù se Italii prezali,
Tam se v Carjigrad stegvali.

Učeniki od zahoda
So prišli, in od izhoda,
Razjasnili um naroda
Z znanjem večnega Gospoda.

Še je ljudstvo vere vneto
Sreče bilo vredno šteto,
Da je bilo kdaj sprejeto
V njega jezik pismo sveto.

Res po tem viharjev síle
Močno deblo so zdrobile,
In med ljudom so utihnile
Stare govorice mile.

Vender deblu rast ne mine,
Terdne le so korenine;
Vcepljene so mu novine,
Da njegovo ime ne zgine.

Save, Drave so bregovi,
Kjer se mladi cep gotovi;
V mesto starih so glasovi
Zdaj prišli slovenski novi.

Lepi veji rast pustite,
Ptuje kali ji trebite,
Sočne vejice redite,
Suhih prazno ne cepite!

Ljud sedanji ni starína,
Bil je, bode le novína;
Manj je množna rodovína,
Močna je, če je edína.

Znojemski.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.